

- освіти» / Дубінін С.І., Ваценко А.В., Пілюгін В.О., Стороженко Л.В., Рябушко О.Б., Улановська Н.А. — Донецьк, 2006. — С.227-231
10. Технології тестування при вирішенні завдань модульного навчання : мат. Всеукраїнської навчально-наукової конференції, присвяченої 55-річчю Тернопільського державного медичного університету ім. І.Горбачевського [«Впровадження нових технологій за кредитно-модульної системи організації навчального процесу у ВМ(Ф)НЗ III-IV рівнів акредитації»] / С.І.Дубінін, А.В.Ваценко, В.О.Пілюгін, Н.А.Улановська, О.Б.Рябушко, Н.О. Передерій, О.В. Овчаренко. — Тернопіль: «Укрмед-книга», 2012. — С.126-128.
11. Улановська-Циба Н.А.Тестовий контроль студентів як складова частина навчання в умовах кредитно-модульної системи при вивченні дисципліни «медична біологія» / Улановська-Циба Н.А., Дубінін С.І., Ваценко А.В. // Вісник проблем біології і медицини. — 2011. — Випуск 3,Т.3(89). — С. 132-134.

ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СУСПІЛЬСТВО.

*Северин Ю. М., Донченко С. В.
ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія».*

Свідомість—це специфічно людське відображення і духовне освоєння дійсності, властивість високоорганізованої матерії—людського мозку, яка полягає у створенні суб'єктивних образів об'єктивного світу, утриманні, зберіганні і переробці інформації, у виробленні програми діяльності, спрямованої на вирішення певних завдань, в активному управлінні цією діяльністю. Свідомість є суспільно-історичним продуктом. Вона виникає разом з людським суспільством у процесі становлення і розвитку трудової діяльності та мови, формуючись тільки в умовах соціального середовища, постійного спілкування індивідів між собою. Проблема свідомості — одна з найважливіших і загальних.

Велика заслуга у з'ясуванні природи свідомості належить позитивному знанню, яке збагачується в XIX—XX ст. досягненнями нейрофізіології (частково вченнями І. М. Сеченова, І. П. Павлова та їхніх послідовників про рефлекторну діяльність мозку) та експериментальної психології (зв'язки елементів свідомості в працях Е. Вебера, Г. Фехнера, В. Вундта, У. Джемса та ін.) [1].

У марксистській концепції свідомість, по-перше, розглядається як функція головного мозку; по-друге, як необхідна сторона практичної діяльності людини. Вона виникає, функціонує і розвивається в процесі взаємодії людини з реальністю, на основі її чуттєво-практичної діяльності, суспільно-історичної практики [5].

Експериментами на тваринах і клінічними спостереженнями доведено, що у формуванні свідомості, емоційної і розумової діяльності відіграють роль клітини кори півкуль головного мозку з її специфічною особливістю кодування поточних подій і попереднього життєвого досвіду. Клітини кори пов'язані з клітинами проміжного і середнього мозку. Симпатичні зв'язки нервових клітин між собою ускладнюються в

процесі еволюції тваринного світу. Під свідомістю розуміються сприйняття навколишньої дійсності в даний момент і можливість зіставлення життєвого досвіду, набутого даної особистості в процесі життя. Свідомість вимикається під час сну або під дією лікарських речовин, але потім знову відновлюється.

Мета даного дослідження — сформувати свідомість про те, що охорона навколишнього середовища і здоров'я населення — це невід'ємні складові для нормального розвитку людства.

За останні роки рівень свідомості людини різко погіршився і це вплинуло на її культуру та здоров'я. Погіршення фізичного здоров'я в першу чергу задається психічними розладами, погіршенням екологічної обстановки і низьким рівнем фізичної культури. При цьому від забруднення навколишнього середовища насамперед страждають фізично слабкі люди. Всі ці проблеми створюють значне додаткове навантаження на економіку — з одного боку, хворий чи слабкий людина не здатна до максимально ефективної діяльності (недоотриманий прибуток), а з іншого боку, йдуть прямі витрати на компенсацію втрати (інвалідність) і відновлення здоров'я. Незважаючи на величезні успіхи науки і швидкий розвиток світової економіки, психічне і фізіологічне здоров'я людей далеко від поліпшення, а в багатьох випадках погіршується просто катастрофічно (розвинені країни тут, на жаль, не стали винятком). Це веде до збільшення витрат на охорону здоров'я (усунення наслідків неграмотного ставлення людей до свого здоров'я) і до зниження загальної ефективності діяльності населення. Погіршення психічного здоров'я багато в чому пов'язане зі значним збільшенням числа стресових ситуацій, що задається швидкою зміною умов і зростанням темпу життя, відходом у минуле ряду традицій, що регулювали раніше взаємини між людьми, та іншими причинами.

Сучасна людина повинна навчитися правильно розуміти те, що відбувається в країні, а головне зрозуміти, що є правильним, а що неправильно. Для цього кожен повинен збагачувати свій інтелект та свідомість, вміти правильно аналізувати те що сприймає з зовнішнього середовища. Будь-яка діяльність людини має великий вплив на довкілля, а погіршення стану біосфери має теж значний вплив на живих істот, у тому числі і на людину. Чим нижче за рівнем буде свідомість людини тим менше людей стане на планеті. Від рівня свідомості залежить існування всього, що існує на цій планеті.

Вивчаючи питання про виникнення свідомості, необхідно виділити три основні чинники цього процесу: працю; спілкування у колективі, заснованому на трудовій діяльності; членороздільну мову. Можна вважати, що саме праця була тією формою пристосування до середовища, яка викликала появу нової форми відображення — свідомості. Праця сполучає у собі енергетичний обмін людини з середовищем і мовно-інформаційний обмін на рівні свідомості, логічного випереджаючого відображення дійсності [3, 5].

Здійснюючи практично-перетворювальну діяльність, людина створює засоби і знаряддя виробництва, специфічно людське середовище існування, будує форми спілкування і соціальної організації. Іншими словами, людина створює світ відповідного довкілля, культуру

в цілому. Можна стверджувати, що становлення свідомості пов'язане з формуванням культури на основі практично-перетворювальної діяльності людей. Праця є основною умовою людського життя. Без праці життя людини неможливе і немислиме.

У процесі трудової діяльності люди вступають один із одним в ті чи інші форми стосунків, взаємин спілкування, які можуть бути виробничими чи особистими. Сьогодні визнано положення про те, що спілкування є однією із необхідних всезагальних передумов формування і розвитку особи, її свідомості, суспільства в цілому. Адже якщо ми під спілкуванням розуміємо взаємодію суспільних суб'єктів (класів, груп, особистостей), то між ними, безперечно, відбувається обмін інформацією, досвідом, здібностями, навичками, уміннями тощо. Свідомості поза мовою не існує. Як і свідомість, мова формувалася в процесі праці та суспільних відносин. Вона з'являється тоді, коли в людей виникає потреба щось сказати одне одному.

Свідомість людини залежить також від емоцій. Емоційну сферу становлять почуття (радість, горе, любов, ненависть та ін.), афекти (лють, жах, відчай), пристрасті та самопочуття. У емоціях предмети відображаються не в образах, а в їхньому ставленні до людини, суспільства, їхніх потреб, інтересів.

У суб'єктивній реальності людини має місце й така підструктура, як самосвідомість. Вона орієнтована на аналіз, усвідомлення, цілісну оцінку людиною власних знань, думок, інтересів, ідеалів, мотивів поведінки, дій, моральних властивостей та ін.; за допомогою самосвідомості людина реалізує ставлення до самої себе, здійснює власну самооцінку як мислячої істоти, здатної відчувати. Отже, людина — само оцінююча істота, яка без цієї характеристичної дії не змогла б визначити себе і знайти місце в житті [4].

Вибір методу та ефективність формування свідомості залежать від:

- вікових особливостей та життєвого досвіду. Так, у виховній роботі привчання і вправи переважають над переконанням. Диспут і лекцію доцільно використовувати у виховній роботі зі дорослими людьми;

- рівня розвитку колективу. У реформованому колективі педагог використовує метод вимог у категоричній безпосередній формі, у згуртованому — громадську думку, прийом паралельної дії;

- індивідуальних особливостей людей. На ці особливості слід зважати не лише в індивідуальній виховній роботі, а й під час групових і фронтальних виховних заходів. Обраний метод виховання повинен передбачати індивідуальні корективи;

- поєднання методів формування свідомості та поведінки. Добираючи методи виховання, слід розумно поєднувати методи формування свідомості й методи формування суспільної поведінки з урахуванням принципу виховання єдності свідомості та поведінки;

- ефективності методів виховання, умовою ефективності якої є врахування психології людини. Людина реагує на виховний вплив позитивно, негативно або нейтрально. Це потребує від педагога вміння

з'ясувати реакцію вихованця і відповідно скоригувати його сприймання.

Методи формування свідомості.

Ця група методів виховання охоплює методи різнобічного впливу на свідомість почуття і волю індивідуума з метою формування у них поглядів і переконань. До методів формування свідомості належать: словесні методи (роз'яснення, бесіда, лекція, диспут); метод прикладу. Їх ще називають методами переконування, оскільки за їх допомогою розвивають і доводять до свідомості людини сутність норм поведінки, долають помилкові погляди й переконання, негативні прояви поведінки [2].

Підвищений інтерес у людей викликають кінолекторії — лекції на моральну, правову, антиалкогольну, естетичну та іншу тематику, які супроводжуються демонструванням кінофільмів або їх фрагментів. Тематичні плани кінолекторії передбачають з найактуальніших питань виховання індивідуума й орієнтовані на постійну аудиторію з урахуванням віку, освіти рівня вихованості слухачів. Кінолекторій сприяє формуванню цілісного уявлення з багатьох проблем, отриманню вичерпних відповідей на запитання, що виникають під час лекції. Для підвищення його ефективності проводять підсумкові заняття, які охоплюють запитання і відповіді з вивчених тем та обговорення з ними найзлободенніших питань тощо.

Для формування свідомості людина повинна навчитися правильно сприймати інформацію, вміти аналізувати, а також передавати власний досвід наступному поколінню.

Технологізація суспільства, зростання темпів виробничих процесів, зайнятість особистостей у суспільному виробництві й відтворенні ведуть до розмежування людей, не залишають вільного часу для прямих, безпосередніх контактів. Вони починають опосередковуватися різними технічними засобами — телефоном, телевізором, відеомагнітофоном, комп'ютером що, на наш погляд, завдає суттєвих втрат моральним та духовним аспектам міжособистісного спілкування, а також впливає на рівень культури суспільства. Проте, визначаючи, що майбутнє людства залежить від розвитку техніки й технології, від умілого використання їх у соціальному бутті людини. Не менший вплив на розвиток свідомості справляє суспільне спілкування, здійснюване шляхом засвоєння суспільної свідомості за допомогою літератури, сприйняття мистецьких творів, засобів масової комунікації. Воно розширює межі особистих стосунків із світом, робить індивіда причетним до всіх подій, що відбуваються, до різних поколінь, країн та епох.

Культура — це феномен свідомості. Перш за все варто зрозуміти, кого можна вважати культурною людиною. По-перше, культурним можна вважати того, хто любить художню культуру, різні її види: літературу, живопис, музику, театр. У такої людини є потреба читати книги, ходити в музеї і дивитися на картини, відвідувати театр, слухати музику. Такі нахили закладаються в дитинстві, якщо людина отримала естетичне виховання. По-друге, культурною можна вважати людину виховану, того, хто дбайливо ставиться до інших людей і їхніх почуттів, до природи. І це теж закладається в дитинстві.

Завдяки тому, що свідомість — це осмислене знання, свідоме відображення дійсності, вона виступає регулятором трудової діяльності, спрямованої на досягнення заздалегідь поставлених цілей. Мозок людини, будучи керівною системою, побудований таким чином, щоб не тільки одержувати, зберігати й переробляти інформацію, а й формулювати план дій, здійснювати активне, творче управління ними. Будь-які дії людини позначені спрямованістю на досягнення кінцевого результату, поставленої мети. Тому умовою будь-якого свідомого вчинку є ціле покладання, тобто передбачення того, для чого і заради чого людина здійснює свої дії. Саме в творчій, цілеспрямованій діяльності перебудови світу й полягає основний життєвий смисл та історична необхідність свідомості.

Література

1. Анатомия человека — М.: Мир энциклопедий Аванта+, Астрель, 2008 — 240с.:ил.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Видавничий центр «Академія», 2002 — 576 с. (Альма-матер).
3. Дубровіна І.В., Данилова Є.Є., Прихожан А.М.; Психологія: Учеб. Для студ. середовищ. пед. навч. закладів; 2-е вид. , Стереотіп.-М.: Издат. Центр «Академія», 2002. — 464с.
4. Рубінштейн С. Л. Основи загальної психології. СПб .: Пітер, 2000. Гол. XX: Самосвідомість особистості та її життєвий шлях.
5. Філософія. Под редакцией проф. В. Н. Лавриненко., Ратникова В.П. 3-е изд., перераб. и доп. — М.: 2010. — 622 с.

ЕКОЛОГО-ВАЛЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ — МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Шаповалова Т.Г.

Бердянський державний педагогічний університет

Актуальність теми. Глобалізація протиріч між суспільством та природним довкіллям актуалізує проблему сталого розвитку людини, біосфери та людства, орієнтуючи освітні системи на формування у підростаючого покоління ціннісного відношення до природи, життя, здоров'я. У сучасному освітньому просторі відбуваються зміни, що пов'язані з модернізацією змісту освіти і розвитком нових освітніх компетенцій і компетентностей особистості.

Рада Культурної Кооперації середньої освіти для Європи визначила ті основні, ключові компетентності, які в результаті навчання мають засвоїти молоді європейці. Відповідно з цим освітня мета стала співвідноситися з формуванням ключових компетентностей, що відображено в Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти» від 23 листопада 2011 р. № 1392.